

Wybieralski, Andrzej

Sesja naukowa w 100 rocznicę śmierci Claude Bernarda

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 24/3, 721-722

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZEBRANIE FILII INSTYTUTU W KRAKOWIE

9 II 1979 r. odbyło się w Krakowie posiedzenie na którym dr Waława Szelińska przedstawiła stan badań nad *Chorografią* Jana Długosza. Wobec zbliżającej się rocznicy 500-lecia śmierci naszego najwybitniejszego uczonego XV w. referentka zwróciła uwagę na jedno z ważniejszych dzieł geograficznych z połowy XV w., które kryje dotąd szereg nierozwiązanych zagadek. Wobec zaginięcia rękopisu podstawowego, tekst ten zrekonstruowano w oparciu o jego elementy wtopione w główne dzieło autora *Annales seu Cronicae Incliti Regni Poloniae*. Referentka przedstawiła stanowisko poszczególnych uczonych w stosunku do *Chorographii* oraz własne ustalenia, na podstawie analizy własnoręcznych gloss Długosza na różnych rękopisach *Roczników*. W dyskusji doc. Karolina Targosz poruszyła kwestię wpływów Humanizmu na Długosza i religioznawczych aspektów w jego ujęciach metodologicznych; mgr Stanisław Miczulski – problem wpływów Ptolemeusza na geograficzne poglądy Długosza oraz szlaków komunikacyjnych, szczególnie dolinami Dunajca i Nidy, mających od wieków szczególne znaczenie dla gospodarczych związków Polski z Basenem Naddunajskim; doc. Stanisław Brzozowski poruszył problem recepcji Długosza w staropolskiej literaturze historyczno-geograficznej oraz stosunkowo ubogich danych z rejonu Litwy.

Stanisław Miczulski
(Kraków)

SESJA NAUKOWA W 100 ROCZNICĘ ŚMIERCI CLAUDE BERNARDA

W ubiegłym roku cały naukowy świat obchodził setną rocznicę śmierci wielkiego twórcy współczesnej fizjologii i medycyny doświadczalnej, badacza, który dokonał ogromnego przezwrotu w naukach biologicznych.

27 listopada 1978 r. Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN uczcił tę rocznicę sesją naukową. W sali im. Joachima Lelewela Instytutu Historii PAN licznie zebranych gości powitał dyrektor IHNOiT — prof. Józef Miąso, szczególnie dziękując za zaszczytowanie sesji swą obecnością ambasadorowi Republiki Francuskiej — panu Verge Boisdevaix, powitał również attaché kulturalnego — pana Jean Haberta, członka Francuskiej Akademii Nauk — Pierre Huarda i członka Paryskiej Akademii Nauk — Daniela Bargetona.

W imieniu Komitetu Nauk Fizjologicznych PAN gości powitał prof. Andrzej Trzebski, który wraz z prof. Stanisławem Szpilczyńskim przewodniczył sesji.

Referat pt. *Idea Claude Bernarda a wyodrębnienie eksperymentu fizjologicznego w oddzielnej nauce* wygłosił prof. S. Szpilczyński. Stanowił on doskonałe wprowadzenie do następnych referatów, które odtworzyły cały dorobek Claude Bernarda.

Następnie prof. Barbara Skarga w zwięzłym, ale wyczerpującym referacie, omówiła słynny *Wstęp do medycyny eksperymentalnej*. Dzieło to porównywano niejednokrotnie do kartezjuszowskiej *Rozprawy o metodzie*. Nikt bowiem przed Bernardem nie poddał tak wnikliwej analizie zasad metody eksperymentalnej. Nikt też przed nim nie był równie głęboko przeświadczony o konieczności odrzucenia dotychczasowych, bezkrytycznie uznawanych, prawd i wzorów naukowego badania. Metoda nie nadaje się już do dosłownego naśladowania, ale sama idea nic nie straciła na swej aktualności. Bowiem "historyczność nauki nakazuje wątpliwość w jej rozmaite tezy, w jej teorie, nawet te, które wydają się już ustalone. Stąd płyną wnioski dotyczące współczesnych praktyk badawczych".

Kolejny mówca — prof. P. Huard — przedstawił oddziaływanie Claude Bernarda na młodsze pokolenie badaczy. W referacie zatytułowanym: *Les élèves français de Claude Bernard* zajął się szczególnie postacią Paul Berta, znakomitego fizjologa, eksperymentatora i wynalazcy.

To żywe — z naturalną dla francuskiego wykładu swobodą — wystąpienie, kontynuował prof. Bargeton, prezentując przejrzyście naukowy dorobek Claude Bernarda. Referat prof. Bargetona zakończyło znane zdanie Claude Bernarda, który występując po raz pierwszy w Collège

de France stwierdził, że "naukowa medycyna, której ma nauczać, nie istnieje". A potem przez resztę życia tworzył jej podwaliny.

Prof. Andrzej Trzebski przedstawił dawne i współczesne poglądy na koncepcję stałości środowiska wewnętrznego Claude Bernarda. W części historycznej wypuklił to, co uczony francuski dostrzegł w nieskończonej różnorodności zjawisk życia zwierzęcego i roślinnego, z czego wywiódł uniwersalne prawidło dotyczące życia w ogóle. Wielkie odkrycie syntezy i odkładania glikogenu w wątrobie, obecność i rola nerwów naczyniowych, mechanizmów termoregulacji i wielu innych, były tylko elementami wielkiej całości. Największe osiągnięcie stanowiło stworzenie ogólnej metody naukowej w badaniach czynności żywego organizmu. Współczesny stan fizjologii weryfikuje ideę Claude Bernarda o czynnym podtrzymywaniu integralności i o regulacji, choć rozciąga się ją coraz bardziej w głąb struktury żywej materii.

Prof. Artur Czyżyk – w obszernym i ilustrowanym przezrociami referacie – omówił hormonalną regulację przemian glikogenu. Ukazał genezę tej dziedziny wiedzy, jej źródło tkwiące we wcześniejszych pracach Claude Bernarda.

Sesja naukowa zakończyła się wystąpieniem dra Andrzeja Wybieralskiego, który mówił o pierwszej transmisji nauki Bernarda na grunt polski. Dokonał jej profesor Feliks Nawrocki, wybitny fizjolog i wykładowca Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, który w pierwszym okresie swej kariery naukowej pracował w zakładzie Claude Bernarda. Po powrocie do kraju stał się nie tylko krzewicielem metody eksperymentalnej, ale także jej zdolnym i oryginalnym kontynuatorem.

W przerwie obrad zebrani obejrzeli ciekawą wystawę obejmującą dzieła, ikonografię i faksymile rękopisów Bernarda; wystawę tą zorganizowaną dzięki uprzejmości Ambasady Francuskiej w Warszawie.

Andrzej Wybieralski
(Warszawa)

UTWORZENIE ZESPOŁU HISTORII POLSKIEJ TECHNIKI LOTNICZEJ

Pierwsze posiedzenie Zespołu odbyło się 16 III 1978 r. Jego przewodniczącym został prof. J. Bukowski, sekretarzem – mgr A. Glass, a konsultantem – prof. E. Olszewski. Głównym celem Zespołu jest opracowanie syntezy rozwoju polskiej myśli technicznej w dziedzinie lotnictwa.

Dotychczas – na cotygodniowych zebraniach Zespołu – zanalizowano stan badań w zakresie historii polskiej techniki lotniczej, opracowano bibliografię i konspekt syntezy historii polskiej techniki lotniczej do końca II Wojny Światowej oraz przygotowano ankietę dla pracowników technicznych lotnictwa. Na początku maja 1978 r. Zespół rozpoczął rozsyłanie ankiet do osób, które przyczyniły się do rozwoju polskiej techniki lotniczej okresu międzywojennego, w celu zebrania materiałów biograficznych.

20 V 1978 r. odbyła się dyskusja nad projektem konspektu syntezy pt. *Polska technika lotnicza do końca II Wojny Światowej*. Na zebranie przybyło 37 (spośród 57 zaproszonych) służących pracowników lotnictwa lat międzywojennych, zaś 10 nadesłało materiały. Dyrektor Instytutu – prof. J. Miąso – stwierdził, że placówka przywiązuje ogromną wagę do zadania stojącego przed zespołem. Instytut chce pokazać polski dorobek techniczny w zakresie techniki lotniczej, w której mamy wiele chlubnych osiągnięć.

Prof. J. Bukowski przedstawił zakres prac zespołu. Nie będzie on wkraczać na pola działania innych dyscyplin (jak historia kultury materialnej, historia gospodarcza), a jedynie zająć się problemem rozwoju polskiej techniki lotniczej, a szczególnie ukazaniem jej mechanizmów, które doprowadziły do dużych osiągnięć w latach międzywojennych. Prof. J. Bukowski przedstawił koncepcję syntezy. Tom I ma ukazać w układzie chronologicznym warunki i etapy rozwoju; tom II rozwój techniki lotniczej w układzie rzeczowym, tj. konstrukcji płatowców, balonów, spadochronów, silników lotniczych, wyposażenia i osprzętu, eksploatacji